

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἡ υπερνίκησις τῆς ἑλληνικῆς κρίσεως ἢ οργανικὴ καὶ ὀριστικὴ λύσις τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς κρίσεως εἶναι μία: ἡ ἀποκατάστασις μιᾶς ἐνότητος σκοπῶν ὅλων τῶν ἑλλήνων, μιᾶς ὁμογενείας κοινωνικῶν ἀξιών. Ἡ προβολὴ εἰς πολιτικὰς μορφὰς τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν πόθων τοῦ σημερινοῦ ἑλληνοῦ καὶ ἡ ἀνεύρεσις μιᾶς ἐνοποιητικῆς ἰδέας.

Οἰασδήποτε πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀντιλήψεις ἔαν λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν παραμένει γεγονός ὅτι εἶναι πολὺ ἀμφίβολον ἔαν ἡ Χώρα—ἐξηντλημένη καὶ κλυδωνιζομένη εἰς τὸ μέσον τοῦ διεθνοῦς σάλου—θὰ ἀνθέξη εἰς τὰς συνεπείας τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν πολιτικῶν ἀγώνων. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι αἱ ἀντιθέσεις αὗται—ὡς ἑλληνικὸν τοῦλάχιστον πρόβλημα—εἶναι ἐπιτευκτὸν καὶ φυσιολογικὸν νὰ ὑπερνικηθοῦν εἰς μίαν σύνθεσιν τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῶν διαφόρων ὁμάδων. Ὑπάρχει εὐρὺ περιθώριον διὰ τὴν ἀνεύρεσιν μιᾶς πολιτικῆς ἰκανοποιήσεως τῶν αἰτημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς συνόλου—ἐκφράσεως τῶν πόθων του καὶ διοχετεύσεως τῶν αἰσθημάτων του εἰς ἓνα κοινὸν σκοπόν.

Εἰς πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, ὅπου προσήγγισε τὸ φάσμα τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, ἀνευρέθη μία λύσις διὰ τῆς συνθέσεως τῶν ἀντιθέσεων εἰς μίαν πολιτικὴν προοδευτικῶν κοινωνικῶν μέτρων, εἰς μίαν προσπάθειαν ἀνασυγκροτήσεως καὶ βελτιώσεως τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ δημοσίου βίου. Καὶ εἰς ἡμᾶς—πρὸ παντός εἰς ἡμᾶς ποῦ τόση εἶναι ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῶν πολιτιστικῶν ἰκανοτήτων καὶ ἐπιδιώξεων τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ χαμηλοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου—ἡ ἐπίτευξις τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐνότητος πρέπει νὰ

ἀναζητηθῇ ὅχι εἰς τὴν βιαίαν ἐπιβολὴν ὠρισμένων ἀπόψεων, ἀλλ' εἰς μίαν ἰδέαν ποῦ θὰ ὑψώσῃ πρὸς αὐτὴν τὸ βλέμμα τῶν εὐρυτέρων μαζῶν, εἰς ἓνα πρόγραμμα κοινωνικῆς ἀναδημιουργίας. Εἶναι πλέον προφανές ὅτι σήμερον τὸ Ἰδεῶδες ποῦ θὰ μᾶς ἐνώσῃ εἰς μίαν κοινότητα σκοπῶν θὰ εἶναι ἡ ἀνάληψις μιᾶς δημιουργικῆς προσπάθειας διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας. Μία πολιτικὴ ἐξυγιάνσεως τοῦ δημοσίου βίου, μία σειρὰ ριζικῶν καὶ θαρραλέων προοδευτικῶν οἰκονομικῶν μέτρων. Ἡ ἀφοσίωσις ὅλων μας τῶν δυνάμεων εἰς ἔργα αὐξήσεως τῶν ἐθνικῶν μας πόρων, βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν μαζῶν, δημιουργίας ἑνὸς συγχρονισμένου πολιτισμοῦ. Ὁ πόνος διὸ τὴν χώραν καὶ τὸν λαόν της καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν προσπάθειαν χρειάζεται καὶ αἱ ὑλικάι προϋποθέσεις θὰ εὐρεθοῦν.

Ἡ διαμάχη Διομήδους- Βαρβαρέσου

Μὲ τὴν τελευταίαν ἀπάντησιν τοῦ πρὸς τὸν κ. Διομήδην ὁ κ. Βαρβαρέσος μετατοπίζει τὴν συζήτησιν ἢ ὁποία ἀνεφύη μεταξὺ αὐτῶν, ἀπὸ τὸ θέμα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν πρὸ δύο ἔτων ἐξήγγειλε καὶ ἀπεπειράθη νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ κ. Βαρβαρέσος, εἰς τὸ θέμα τῆς μετέπειτα καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1946 ἀσκηθείσης οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἡ μετατόπισις αὕτη ὑπῆρξε πολὺ χρήσιμος καὶ δίδει εἰς τὴν συζήτησιν μεγάλην εὐρύτητα καὶ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε προηγουμένως. Διότι πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι τὸ οἰκονομικὸν πρόγραμμα τοῦ κ. Βαρβαρέσου ἦτο ἓν συνολικὸν θεωρητικὸς μὲν ὀρθὸν ἀρχῶν, γνωστοτάτων ἄλλωστε τόσον ἀπὸ τὴν θεωρίαν ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἐφαρμογὴν τῶν εἰς τὰς κυριωτέρας ἐμπολέμους χώρας, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι

δυστυχώς άπεδείχθησαν πρακτικώς άνεφάρμοστοι υπό τας έν Έλλάδι κρατούσας γνωστάς συνθήκας και καθ' όν τρόπον άπεπειράθη νά τας εφαρμόση ό κ. Βαρβαρέσος ως δέ όρθως παρετήρησεν ό κ. Τσουδερός εις την παρέμβασίν του ή άξία κάθε πολιτικης κρίνεται όχι από την θεωρίαν άλλ' από τά άποτελέσματά της). Ήτο έπομένως φυσικόν νά περιορισθῇ ό κ. Διομήδης εις την άπάντησίν του άφ' ένός μόνον εις τό νά έξάρη την διαφωνίαν του περί ώρισμένων άμφισβητησίμων και συζητησίμων σημείων της πολιτικης του κ. Βαρβαρέσου, άφ' έτέρου δέ και κυρίως εις τό νά αναλύση και νά αναπτύξη τούς λόγους και τά αίτια της άποτυχίας της πολιτικης αύτης.

Ό κ. Βαρβαρέσος όμως έπεξέτεινε την συζήτησιν εις την προσφάτως άσκηθείσαν οικονομικήν πολιτικήν και δίδει τοιουτοτρόπως την εύκαιρίαν νά λεχθούν μερικά αλήθειαι, τας όποιας άγνοεί ή μάλλον θέλει νά άγνοή

Ό κ. Βαρβαρέσος καταφέρεται μέ πάθος άσύνηθες εις έπισιήμονα όφείλοντα πάντοτε νά έξετάζη μετά ψυχραιμίας τά πράγματα κατά της από τών μέσων Φεβρουαρίου 1946 εφαρμοσθείσης πολιτικης της πωλήσεως χρυσών λιρών πρós συγκράτησιν της τιμης της χρυσης λίρας εις την έλευθέραν αγοράν. Είνε προφανές ότι τό πάθος αυτό τόν έμποδίζει νά ίδη και νά άναγνωρίση ώρισμένα βασικά γεγονότα έν σχέσει μέ αύτην πολιτικήν. Τά γεγονότα αυτά είνε τά έξής:

Ή εφαρμοσθείσα πολιτική, όσονδήποτε καταδικαστέα και άν είναι, ύπῆρξε μέσα εις την άνυπαρξίαν άλλων όργανικών οικονομικών και νομισματικών μέτρων σανς σωτηρίας διά την έξασφάλισιν κάποιας σταθερότητος του νομίσματος και της οικονομίας. Διά νά κρίνη κανείς ένα μέτρον πρέπει νά έχη ύπ' όψιν του πρώτον τά άπóτελέσματά του και δεύτερον τό τί θά συνέβαινε άν δέν έλαμβάνετο τό μέτρον αυτό έφ' όσον ή κυβέρνησις δέν είχε την πρόνοιαν νά λαβη άλλα μέτρα τά όποια θά καθίστων βαθμηδόν τό μέτρον της πωλήσεως χρυσών λιρών περιττόν. Θά έβαδίζαμεν εις ένα οικονομικόν και νομισματικόν χάος άνάλογον πρós εκείνο τό όποίον έγνωρίσαμεν επανειλημμένως εις τό πα-

ρελθόν και μάλιστα κατά τας ήμέρας του κ. Βαρβαρέσου.

Ειδικώτερα πρέπει νά παρατηρηθούν και τά έπόμενα:

α) Διά της εφαρμογης αύτης της πολιτικης όχι μόνον κατωρθώθη νά διατηρηθῇ επί έν και ήμισυ περίπου έτος ή νομισματική σταθερότης μέ αρκετά εύεργετικας συνεπειας επί της οικονομικης και δημοσιονομικης καταστάσεως της χώρας, αλλά κατωρθώθη έπίσης νά αύξηθῇ ή ζήτησις χρήματος εις βαθμόν αξιόλογον. Τό άποτέλεσμα αυτό, ψυχραιμώς έξεταζόμενον, πρέπει νά θεωρηθῇ πολύ σημαντικώτερον από ότι φαίνεται έκ πρώτης όψεως, άν ληθῇ ιδίως ύπ' όψιν ότι κατά τας παραμονάς της εφαρμογης της πολιτικης αύτης ή άξία της νομισματικης κυκλοφορίας μόλις άνήρχετο εις 1 έκατομμύριον χρυσών λιρών, σήμεραν δέ ύπερβαίνει τά 5 έκατομμύρια χρυσών λιρών ή ως άνω έπελθοῦσα σημαντική αύξησις της κυκλοφορίας έλαβε χώραν παρά τας έν τῷ μεταξύ πωλήσεις χρυσών νομισμάτων, διά τών όποίων έπεστράφησαν δραχμαί εις την Τράπεζαν, και άπερροφήθη φυσιολογικώς υπό της αγοράς, καθόσον έν έναντία περιπτώσει και τό ποσόν, κατά τό ύποίον ηύξήθη ή κυκλοφορία θά έδει νά έχη έπιστρέψη εις την Τράπεζαν υπό μορφήν ζητήσεως χρυσών νομισμάτων. Και ναί μόνον είναι αληθές ότι τό άποτέλεσμα αυτό όφείλεται έν τινι μέτρῳ και εις την έν τῷ μεταξύ έπελθοῦσαν αύξησιν του όγκου τών συναλλαγών. Κυρίως όμως όφείλεται εις την άποκατάστασιν ποιᾶς τινος έμπιστοσύνης πρós τό νόμισμα· πρέπει δέ πάντως νά άναγνωρισθῇ ότι ή εφαρμογή της πολιτικης της πωλήσεως χρυσών νομισμάτων έσχεν ως συνέπειαν την αύξησιν της ζητήσεως χρήματος, ή όποία κατέστησε δυνατήν και την αύξησιν της νομισματικης κυκλοφορίας άνευ σοβαρών πληθωρικών συνεπειών.

β) Πρós τά έκτεθέντα αξιόλογα άποτελέσματα πρέπει βεβαίως νά αντιπαραβληθούν αι θυσίαι τας όποιας συνεπάγεται ή εφαρμογή αύτης της πολιτικης. Αί θυσίαι αύται συμποσοῦνται μέχρι σήμεραν εις την έκ του άποθέματος της Τροπέζης πώλησιν χρυσοῦ (άξιας 21)2 έκατομμυρίων χρυσών λιρών περίπου. Τό

ποσόν φαίνεται ίσως έκ πρώτης ὄψεως ὑπέρογκον διὰ τὰς ἑλληνικὰς συνθήκας· ἐάν ὅμως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἡ χώρα μας μέ τὸ ποσόν τοῦτο μόλις θὰ ἠδύνατο νὰ προμηθευθῇ εἰς τὴν ἐπισήμως καθιερωμένην καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένην τιμὴν τοῦ χρυσοῦ ποσόν 20 ἑκατομμυρίων δολλαρίων δι' εἰσαγωγικὰς ἀνάγκας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα διετέθη δι' εἰσαγωγικὰς ἀνάγκας ποσόν ὑπερβαῖνον τὰ 100 ἑκατομμύρια δολλάρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀξιόλογον τμήμα διετέθη κακῶς δι' εἶδη πολυτελείας, τότε τὸ τίμημα τῆς ἐπιτεύξεως σχετικῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ δὲν φαίνεται πλέον τόσο ὑπέρογκον.

Ὁ κ. Βαρβαρέσος ἀσχολεῖται ἐπίσης μὲ τὴν ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1946 ἐφαρμοσθεῖσαν πολιτικὴν τῆς προωθήσεως τῶν εἰσαγωγῶν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ κ. Βαρβαρέσος εἶναι πολὺ ἐπιφυλακτικώτερος καὶ φαίνεται ὡς ἐάν ἔχη ἐγκαταλείψει πολλὰς ἀπὸ τὰς ἐμμόνους ιδέας, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατεῖχετο πρὸ δύο ἐτῶν. Δὲν φαίνεται πλέον νὰ νομίζῃ ὅτι τὸ διὰ τοῦ προγράμματος τῆς 5ης Ἰουνίου 1945 διακηρυχθέν σύστημά του τῶν ἐλέγχων, περιορισμῶν, διατιμήσεων καὶ ἀντιπληθωρικῶν μέτρων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πανάκεια καὶ νὰ θεραπεύσῃ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ οἰκονομικὰ δεινὰ, οὐδὲ φαίνεται πλέον νὰ νομίζῃ, ὡς ἐνόμιζε πρὸ δύο ἐτῶν, ὅτι αἱ εἰσαγωγαὶ τῆς ὑπὲρ ἡσάν ἐπαρκεῖς διὰ νὰ καλύψουν ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας εἰς εἶδη εἰσαγόμενα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μετὰ πέντε ἔτη πολέμου, ἐχθρικῆς κατοχῆς καὶ οἰκονομικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Ἀναγνωρίζει λογικώτατα «ὅτι ἡ θεωρητικὴ δικαιολογία τῆς πολιτικῆς τῆς προωθήσεως τῶν εἰσαγωγῶν ἦτο ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσωμεν τοὺς φυσικοὺς ἀγωγοὺς τοῦ ἐμπορίου δηλαδὴ τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν διὰ τὴν αὔξησιν τῶν εἰσαγωγῶν μας καὶ ὅτι αὐτὸ θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα ὅτι ἡ αὔξησις τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων θὰ ἠὔξανε τὴν προσφορὰν καὶ ἐπομένως θὰ ἐπέζε τὰς τιμὰς πρὸς τὰ κάτω». Ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὰς προϋποθέσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἔδει νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ εἰσαγωγαὶ καὶ μέ τὸν τρόπον κατὰ τὸν

ὁποῖον ἐφηρμόσθη ἐν τῇ πράξει ἡ πολιτικὴ τῆς προωθήσεως τῶν εἰσαγωγῶν, τέλος δὲ παρασύρεται εἰς μίαν πολιτικολογίαν μὴ στηριζομένην ἐπὶ ἐπιστημονικῆς βάσεως εἰς τὴν ὁποίαν δὲν πρόκειται νὰ τὸν παρακολουθήσωμεν.

Νομίζομεν ὅτι ἡ προφανὴς καὶ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη εἰσαγωγῆς σημαντικῶν κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τὴν ἀνάληψιν μιᾶς ριζικῆς

προσπαθείας ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας μας ὁδηγεῖ εἰς μίαν ψύχωσιν καὶ δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐκτίμησιν ὅλων τῶν πλευρῶν τοῦ προβλήματος. Μία θεμελιώδης πλευρὰ τοῦ ποῦ δὲν ἐκτιμᾶται ὅσον θὰ ἔπρεπε εἶναι ἡ σημασία τοῦ παράγοντος ἐργασίας. Δὲν ἀποτελεῖ μορφήν παραγάνδας τὸ λεγόμενον ὅτι ἡ κυρία πηγὴ τοῦ πλούτου κάθε ἔθνους εἶναι ἡ ἀποδοτικὴ ἐργασία—ἡ ὅσον τὸ δυνατόν μορφωμένη καὶ καλῶς ὀργανωμένη ἐργασία. Εἶναι ἀλήθεια ποῦ μόνον οἱ ἀντιμετωπίζοντες ἐφ' ἡμέρα τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα δὲν θέτουν ὡς πρώτην ἀρχήν.

Παρ' ἡμῖν βέβαια πολλοὶ ἀντικειμενικαὶ συνθήκαι ὑπῆρξαν δυσμενεῖς διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῶν χειρῶν, τὴν λελογισμένην ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ἀποδοτικότητός της—ὡς γνωστὸν τόσο ἀπὸ γενικωτέρας κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ὅσον καὶ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ἀποδοτικὴ ἐργασία εὐρίσκονται εἰς ἀλληλεξάρτησιν. Ἀλλ' ἡ ὑφισταμένη κατάστασις τῆς χαμηλῆς ἀποδοτικότητος τῆς ἐργασίας ὀφείλεται καὶ εἰς τὰ σφάλματα καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας. Ἀδιαφορία διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μέσων τεχνικῶν σχολῶν, διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων. Δημιουργία ἀνωτάτων σχολῶν μὲ ἔδρας ἀπλῶς ἀντιστοίχους πρὸς τοὺς ἐκάστοτε πολιτικῶς ἰσχυροὺς ἢ ἐπιτηδελούς νὰ τὰς καταλάβουν. Καμμία ἐνίσχυσις διὰ τοὺς ἐπιμελεῖς σπουδαστάς. Καμμία ὑποτροφία διὰ τοὺς ἀριστεῖς (εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς πυκνὰς ἀποστολάς

εις τὸ ἐξωτερικόν). Γενικῶς πλήρης ἔλλειψις κατανοήσεως τῆς σημασίας ὑπάρξεως καλῶν ἐπιστημόνων, εἰδικευμένων ἐργατῶν.

Δὲν γνωρίζομεν ποίας ἐκτάσεως ἔλλειψις θὰ παρουσιάσωμεν εἰς ἄνωτερον καὶ κατώτερον προσωπικὸν διὰ τὴν ἀνάληψιν μεγάλων τεχνικῶν ἔργων. Ὅτι γνωρίζομεν εἶναι ὅτι ὡς ἐξαιρετικῶς δυσχερὲς παρουσιάζεται σήμερον νὰ εὕρεθῇ ἕνας ἀριθμὸς εἰδικῶν προσώπων νὰ μελετήσουν ὑπευθύνως ἕνα οἰκονομικὸν θέμα, ὅτι εἰς ὀλίγα ἔτη εἰς τὰς περισσοτέρας Σχολὰς τῶν Πανεπιστημίων θὰ παρουσιασθῇ ἔλλειψις προσώπων νὰ πληρώσουν τὰς κενουμένας ἔδρας (ἐκτὸς ἐὰν χρησιμοποιηθῇ ἡ μέθοδος ἐκ τῶν ἐνόντων) καὶ ὅτι τὸ κράτος εὕρσκεται εἰς ἀδυναμίαν νὰ ὀργανώσῃ τὰς διοικητικὰς τοῦ ὑπηρεσίας λόγῳ ἔλλειψεως ἱκανοῦ εἰδικευμένου προσωπικοῦ καὶ μετακαλοῦνται ξένοι.

Ἡ πολιτικὴ τῆς χρυσῆς λίρας

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Προέδρου Τρούμαν ἐπίσημον ἐξαγγελίαν τῆς παρασχεθησομένης εἰς τὴν Ἑλλάδα οἰκονομικῆς βοηθείας ἐκ μέρους τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ συγκεκριμένως περὶ τὰ μέσα Μαρτίου ἐ. ἔ. ἐδημιουργήθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀγορὰν τοιαύτη ψυχολογικὴ κατάστασις, ὥστε αἱ συνθῆκαι τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως χρυσῶν λιρῶν καὶ ἡ τάσις τῆς τιμῆς τῆς χρυσῆς λίρας εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν νὰ μεταστραφοῦν τελείως. Ἐνῶ προηγουμένως ἡ ζήτησις χρυσῶν λιρῶν ὑπερέβαινε σημαντικῶς τὴν προσφορὰν, ἡ δὲ τιμὴ τῆς χρυσῆς λίρας ἀνῆρχετο βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς, παρὰ τὰς ἀπεγνωσμένας προσπάθειας καὶ ἐπεμβάσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, αἴφνης παρουσιάσθη σημαντικὴ προσφορὰ χρυσῶν λιρῶν καὶ πλήρης ἀζητησία αὐτῆς. τῆς τιμῆς τῆς χρυσῆς λίρας ὑποχωρούσης ραγδαίως ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν συνθηκῶν τούτων. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκ λόγων στοιχειώδους προνοίας καὶ σκοπιμότητος ὥφειλε νὰ κρατήσῃ εἰς τὰς θυρίδας τῆς ἀμετάβλητον τὴν τιμὴν ἀγορᾶς χρυσῆς λίρας καὶ νὰ προβαίη εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν ἀθρόως προσφερομένων χρυσῶν λιρῶν, νὰ δηλώσῃ δὲ ταυ-

τοχρόνως ὅτι πράττει μὲν τοῦτο προσωρινῶς ἵνα μὴ ὑποστοῦν ζημίας κυρίως οἱ κάτοχοι μικρῶν ποσοτήτων χρυσοῦ, ἀλλ' ὅτι ἐπιφυλάσσεται βραδύτερον νὰ προσορμωθῇ εἰς τὴν βαθμιαίως δημιουργουμένην νέαν κατάστασιν. Ὡφείλε δὲ νὰ ἐνεργήσῃ τοιοῦτοτρόπως ἡ Τράπεζα κυρίως διότι, ἐφόσον ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ χρυσοῦ ὥφειλετο προφανῶς εἰς λόγους ψυχολογικούς, δὲν ἦτο δὲ διόλου βέβαιον ὅτι δὲν θὰ μετεβάλλετο καὶ πάλιν, ἐπεβάλλετο εἰς αὐτὴν νὰ ἀγοράσῃ ἐκ νέου ἕνα μέρος τοῦλάχιστον τῶν χρυσῶν νομισμάτων, τὰ ὁποῖα ἀφειδῶς εἶχε πωλήσῃ ἐπὶ ἕν καὶ πλέον ἔτιος καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ ἀπόθεμά τῆς πρὸς τὸν σκυπὸν ἀνέτου παρεμβάσεως εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ χρυσοῦ ἐν δεδομένῃ στιγμῇ. Ἀντὶ τούτου ὁμως τί ἔπραξεν; Ἐσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι θὰ παρακολουθῇ τὴν τιμὴν τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς. Καὶ ἤρχισε νὰ ὑποβιβάζῃ συνεχῶς τὴν τιμὴν ἀγορᾶς τῆς χρυσῆς λίρας εἰς τὰς θυρίδας τῆς, πολλάκις καὶ κάτω τῆς τιμῆς τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν, ὡς ἦτο φυσικόν, ὅτι δὲν κατώρθωσε νὰ ἀγοράσῃ εἰμὴ ἀσήμαντα μόνον ποσὰ χρυσῶν νομισμάτων, ἐπέτρεψε δὲ τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν ἑλλοχεύουσαν ὑποτιμητικὴν κερδοσκοπίαν νὰ ἐπωφεληθῇ εἰς τὸ μέγιστον δυνατὸν ὄριον τῆς προσκαίρως δημιουργηθείσης ὑποτιμητικῆς ψυχολογίας, συγκεντρώνουσα τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν προσφερομένων χρυσῶν νομισμάτων ἐπὶ τῇ προόψει νέας ὑπερτιμήσεως. Ἡ μετέπειτα ἐπακολουθήσασα ἐξέλιξις, ἡ τελευταία μεταστροφή τῶν συνθηκῶν εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ χρυσοῦ πρὸς ὑπερτιμητικὴν καὶ πάλιν κατεύθυνσιν καὶ αἱ ἀγωνιώδεις προσπάθειαι τῆς Τραπεζῆς διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἐκ νέου πρὸς τὰ ἄνω ὥθουμένην τιμὴν τῆς χρυσῆς λίρας ἀποδεικνύουν περιτράνως πόσον εἶχεν ἄδικον ἡ Τράπεζα νὰ ἐνηργήσῃ ὡς ἐνήργησεν καὶ πόσον ἀντιθέτως ἐπιδεδίως ἐνήργησεν ἡ ὑποτιμητικὴ κερδοσκοπία, ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ ἐπωφεληθῇ ἀριστοτεχνικῶς τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως.

Ἡ πολιτικὴ αὕτη τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην παλαιότερα ἱστορικὰ παρα-

δείγματα. Κατά τὸ ἔτος 1916 ἐφηρμόθη εἰς τὴν Σουηδίαν ἡ λεγομένη πολιτικὴ τοῦ «ἀποκλεισμοῦ τοῦ χρυσοῦ», τῆς Riksbank ἀπαλλαγείσης τῆς ὑποχρέωσώς νὰ ἀγοράζη χρυσὸν εἰς σταθερὰν τιμὴν. Οὕτω κατωρθώθη νὰ κρατηθῇ ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα ἡ ἀξία τῆς σουηδικῆς κορώνας εἰς ἐπίπεδον ἀνωτερον τῆς ἰσοτιμίας τῆς ἔναντι τοῦ χρυσοῦ. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐπεκρίθη δριμύτατα καὶ δικαίως, κατέληξε δὲ ἄλλωστε εἰς ἀξιοθρήνητα ἀποτελέσματα, διότι ὀλίγα ἔτη βραδύτερον ἡ Riksbank ἠναγκάσθη ἀντιστρόφως νὰ διακόψῃ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν τραπεζογραμμάτων τῆς ἔναντι χρυσοῦ, τῆς σουηδικῆς κορώνας ὑποτιμηθείσης πολὺ κάτω τοῦ ἀρτίου. Ἀντιθέτως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἐφηρμόθη ἡ πολιτικὴ τῆς ἀπεριορίστου ἀποδοχῆς τοῦ χρυσοῦ εἰς σταθερὰν τιμὴν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς συγκρατήσεως τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας εἰς ἐπίπεδα κατώτερα ἐκείνων, τὰ ὅποια θὰ ἐδικαιολόγῃ ἡ εἰσροὴ τοῦ χρυσοῦ. Ἐλέχθη δὲ μάλιστα τότε ὅτι τοιοῦτοτρόπως αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς κατῴρθωσαν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα διὰ τῆς ρυθμίσεως τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ δολλαρίου νὰ ρυθμίσουσιν καὶ αὐτὴν τὴν διεθνῆ ἀγοραστικὴν δύναμιν τοῦ χρυσοῦ, ἡ σχέση τοῦ ὑποίου πρὸς τὸ δολλάριον ἐκρατεῖτο σταθερά. Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ἔτος 1933 ἐν ὄψει τῆς εἰσροῆς καὶ προσφορᾶς συναλλάγματος, ἡ ὅποια ἐπηκολούθησε τὴν ὑποτίμησιν τῆς λίρας καὶ τοῦ δολλαρίου, ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἠκολούθησε τὴν πολιτικὴν τῆς ἀπεριορίστου ἀγορᾶς τοῦ συναλλάγματος τούτου εἰς σταθερὰν τιμὴν, χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὸ φάσμα τῆς αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας, τὴν ὅποیان καθίστα ἀναπόφευκτον ἡ ἀγορὰ αὕτη. Ἡ δὲ ἐφαρμοσθεῖσα πολιτικὴ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων ὀρθή.

Πάντως ἀνεξαρτήτως τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς παραστάσεως τὸ ἀνωτέρω θιγὲν ζήτημα εἶνε, νομίζομεν, σοβαρώτατον καὶ δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον.

Τὸ συναλλαγμα- τικὸν πρόβλημα

Τὸ κύριον οικονομικὸν μας πρόβλημα τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος εἶναι τὸ συλλαγματικόν. Ὡς γνωστὸν τὸ ἰσχύγιον πληρωμῶν μας ἦτο πάντοτε ἰδιαιτέρως εὐπαθὲς καὶ συνήθως ἔκτακτοι πόροι ἤρχοντο νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἰσοσκελίσιν του. Σήμερον ἡ μείωσις τῆς παραγωγῆς μας καὶ ἡ ἀπώλεια ἐξωτερικῶν ἀγορῶν καθιστοῦν τὸσον τὰς ἀνάγκας μας εἰς συναλλάγμα πολὺ μεγαλυτέρας ὅσον καὶ τὰς δυνατότητας ἀποκτήσεως τοῦ πολὺ μικροτέρας. Διὰ τὰ προσεχῆ ἔτη τὸ ζήτημα τῆς αὐξήσεως τῶν συναλλαγματικῶν μας πόρων θὰ εἶναι διὰ τὴν χώραν ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου. Δι' αὐτὸ ἡ διαχείρισις τοῦ ἐκάστοτε διαθέσιμου συναλλάγματος πρέπει νὰ μὴ γίνεταί ἀβασανίστως ἀλλὰ μὲ τὰ αὐστηρότερα κριτήρια ἱκανοποιήσεως τῶν βασικῶν κοινωνικῶν μας ἀναγκῶν. Συγχρόνως δὲ ὅλη ἡ προσοχὴ καὶ ἡ προσπάθειά μας πρέπει νὰ στρέφεται εἰς τὸ πῶς θὰ αὐξήσωμεν τὸ διαθέσιμον ποσόν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ ἠθέλαμεν νὰ σημειώσωμεν τὰ ἑξῆς :

Τὸ συναλλαγματικὸν πρόβλημα δι' ἡμᾶς καὶ δι' ὅλας τὰς πληγείσας ἀπὸ τὸν πόλεμον χώρας θὰ εἶναι κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη πρὸ παντὸς πρόβλημα δολλαρίων. Ὡς γνωστὸν τὸ δολλάριον εἶναι σήμερον ἐκείνο μὲ τὸ ὅποιον μπορεῖ εἰς τὴν πραγματικότητα νὰ ἀγοράσῃ κανεὶς ὅ,τι χρειάζεται καὶ ἰδιαιτέρως τὰ περισσότερον ἀναγκαῖα εἶδη (καταναλώσεως καὶ ἀνασυγκροτήσεως). Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον εἶναι τὸ σπανίζον νόμισμα τὸ hard money ὅπως λέγουσιν—καὶ ὅλαι αἱ χώραι πρὸς ἐξοικονόμησιν του ἀγωνίζονται καὶ αὐτὸ ζητοῦν διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξαγωγῶν των. Ἀλλ' ἡ ἀπόκτησις του δὲν εἶναι εὐκόλος. Ἄν ἐξαιρέσωμεν τὴν περίπτωσιν τῶν ἐκ μέρους τῶν Ἡν. Πολιτειῶν πιστώσεων καὶ χορηγιῶν, ὅλαι αἱ προβλέψεις εἶναι ὅτι αἱ εὐκαιρίαι δημιουργίας ἀπαιτήσεων ἔναντι τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν θὰ εἶναι περιορισμέναι δι' ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας. Ὅλαι αἱ χώραι τῆς Εὐρώπης, πού τὴν ἔχουσιν ἀνάγκην εἰσαγωγῶν ἀπὸ τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας ἐτοίμων καὶ κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, βλέπουν ὅτι ἡ παραγωγή των δὲν θὰ εἶναι συν-

τόμως τόσο ώστε να τους επιτρέπη μεγάλας εξαγωγάς δι' απόκτησιν συναλλάγματος και ότι κυρίως αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι, ἀποτελοῦσαι χώ-
ραν μεγάλην με αὐτάρκειαν εἰς ὑ-
ψηλὸν βαθμὸν καὶ ἰδιαιτέρως ἀνε-
πίυγμένην σήμερον παραγωγικὴν δυ-
ναμικότητα, περιορισμένας ποσότη-
τας ἀγαθῶν ἐξ ἄλλων χωρῶν θὰ εἰ-
σάγουν. Δι' ὃ καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ δολ-
λαρίου.

Καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν πρόκειται νὰ ἐξεύρῃ σημαντικὸν ποσὸν δολλαρίων διὰ τῶν πρὸς Ἡνωμ. Πολιτείας ἐξα-
γωγῶν της. Πλὴν ὠρισμένης ποσό-
τητος καπνοῦ εἶναι ἀπίθανοι εὐρύ-
τεραι ἐξαγωγαί. Πρέπει ὁμως νὰ
προσέξωμεν τὴν ἄλλην πηγὴν : τοὺς
ἀδήλους πόρους. Βεβαίως ἡ πηγὴ
αὕτῃ ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν γνωστὴ καὶ
οὐσιώδης διὰ τὴν ἐλληνικὴν οἰκονο-
μίαν. Δύο λόγοι ὁμως μᾶς κάμνουν
νὰ τονίσωμεν τὴν σημασίαν της.

Πρῶτον, τὸ ὀρθὸν αἶτημα ὅπως
ἡ οἰκονομία μας ἐπιτύχῃ μίαν αὖξη-
σιν τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματός της
καὶ μίαν μεγαλυτέραν ἀνεξαρτησίαν
ἐναντι τοῦ ἐξωτερικοῦ δι' ἀναπτύξε-
ως τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχα-
νίας μᾶς κάμει συχνὰ νὰ ξεχνοῦμε
ὅτι καὶ μεγάλαι καὶ πλούσιαι χώραι
ἐβασίσθησαν εἰς τὴν ἀπόκτησιν συ-
ναλλάγματος ἐξ ἀδήλων πόρων· ὅτι
ὅσον ἀσταθεῖς καὶ διαλλείποντες
κατὰ τὰς ἀνωμάλους περιόδους καὶ
ἐὰν εἶναι, ὅσον δυσχερῶς καὶ ἐὰν
ὑπάγονται εἰς τὸν κρατικὸν ἔλεγχον
οἱ ἄδηλοι πόροι παραμένουν πάντο-
τε ἐξαιρετικῆς σημασίας εἰς μίαν
παγκόσμιον οἰκονομίαν με διεθνῇ
καταμερισμὸν, ὅπου μάλιστα καὶ τὸ
ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον δὲν παρουσιάζει
πολὺ μικροτέραν ἀβεβαιότητα
καὶ εὐαισθησίαν εἰς τὰς διεθνεῖς ἀ-
νωμαλίας.

Δεύτερον, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ'
ὄψιν μας τὰς προβλέψεις διὰ τὴν
κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη σύνθεσιν τοῦ

παθητικοῦ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν
τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Ὁ Keynes εἰς
τὸ δημοσιευθὲν μεταθανατίως ἄρ-
θρον του ἔγραφε ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὀ-
ποῖον δὲν πρέπει νὰ μᾶς καθιστᾷ
ἀπαισιοδόξους διὰ τὴν ἐξεύρεσιν
δολλαρίων εἶναι κυρίως ὅτι κατὰ τὰ
ἐρχόμενα ἔτη τρεῖς πηγαὶ ἀπαιτή-
σεων ἐναντι τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν
θὰ λάβουν ἑκτασιν σημαντικὴν : α)
Αἱ ἀπαιτήσεις ἐκ θαλασσιῶν μετα-
φορῶν, λόγῳ τοῦ ὅτι, παρὰ τὴν με-
γάλην χωρητικότητα τὴν ὁποῖαν δια-
θέτουν σήμερον αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι,
τὸ ὑψηλὸν δι' αὐτὰς κόστος ἐκμε-
ταλλεύσεως θὰ τὰς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν
χρησιμοποίησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν
ξένων ἐμπορικῶν στόλων. β) Αἱ ἀ-
παιτήσεις ἐκ δαπανῶν ἀμερικανῶν
ὑπηκόων εἰς περιηγήσεις ἀνά τὴν
Εὐρώπην, δαπανῶν τῶν ὁποίων ὑπὸ
ὁμαλὰς συνθήκας τὸ μέγεθος προ-
βλέπεται ἄνευ προηγουμένου. γ)
Ἡ ἀποστολὴ εἰς εὐρείαν ἑκτασιν
μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων.

Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶναι, ὡς
γνωστὸν, ἰδιαιτέρως εὐνοϊκὴ ὡς
πρὸς τὰ τρία αὐτὰ κονδύλια εἰσροῆς
συναλλάγματος. Θὰ πρέπει ὁμως νὰ
ληφθῇ συστηματικὴ μέριμνα ὅπως μὴ
στερεύσουν αἱ συναλλαγματικαὶ αὐ-
ταὶ πηγαὶ λόγῳ εἴτε ἀδεξίων χειρι-
σμῶν τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος,
εἴτε διαφυγῆς τῶν κερδῶν τῆς ναυ-
τιλίας κλπ. Ὅσον μεγάλαι εἶναι αἱ
δυσχέρειαι διὰ τὴν ἐπὶ μακρὸν δια-
τήρησιν τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασ-
μάτων, διὰ τὴν δημιουργίαν εὐρυ-
τέρας τουριστικῆς κινήσεως κλπ. τό-
σον ἐγκληματικὴ θὰ εἶναι ἡ παρά-
λειψις περιφρουρήσεως τοῦ ναυτιλι-
ακοῦ συναλλάγματος, συστηματικῆς
ὀργανώσεως τοῦ τουρισμοῦ, λήψεως
παντὸς μέτρου προσελκύσεως ἐμβασ-
μάτων.